

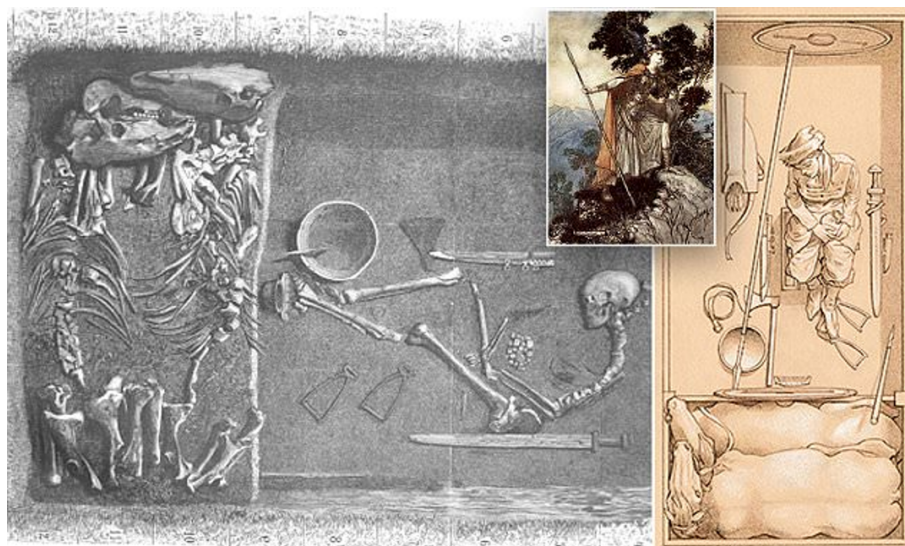
Maia Kristin Glein Hagen

Skjoldets tvetydige tolkning og symbolikk i gravritualet fra jernalderen, basert på ulike arkeologiske tilnærminger

Bacheloroppgave i ARK 2003 Bacheloroppgave i arkeologi

Veileder: Ingrid Ystgaard

April 2024

figur.1; Skjoldmøya på Birka, tre framstillinger av samme person. Daily Mail Online (2017).

Maia Kristin Glein Hagen

Skjoldets tvetydige tolkning og symbolikk i gravritualet fra jernalderen, basert på ulike arkeologiske tilnærminger

Bacheloroppgave i ARK 2003 Bacheloroppgave i arkeologi
Veileder: Ingrid Ystgaard
April 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Innhold

Kapittel 1. Oppgavens struktur og problemstilling.....	2
1.1. Introduksjon	2
1.2. Problemstillinger.....	3
1.3. Bakgrunn	3
1.4. Avgrensning	3
1.5. Begrepsdefinisjoner.....	4
1.6. Metode	5
1.7 Teori. Tre aerologiske tilnærminger	5
Kapittel 2. Skjoldet i de levendes verden.....	7
2.1. Skjoldets rolle, bruk og funksjon.....	7
2.2. Skjoldet på slagmarken	7
2.3.Dekorskjold og praktskjold	9
2.3.1. praktskjold	9
2.3.2. Dekorskjold.....	10
Kapittel 3. Gravskikken i jernalder og skjoldets rolle i graven	10
3.1. Gravskikken i jernalder	10
3.1.2. hvorfor har man så mange våpengraver i jernalderen	11
3.2. Skjoldet som en del av gravmaterialet.....	11
3.3 skjoldet plassering under gravritualet og dens betydning.....	12
3.3.1. Et skjold eller en skål.....	13
Kapittel 4. Skjoldet rolle i gravritualet to sentrale spørsmål.	14
4.1. Hva gravritualet representerer	14
4.2. Hvordan man kan si at en grav med skjold representerer en kriger, hvis den dødes skjelett er forsvunnet	15
Kapitel 5. Tolkninger av skjoldets symbolikk i graven:	16
Kapitel 6. Konklusjon:.....	18
Bibliografi:	19

Kapittel 1. Oppgavens struktur og problemstilling

1.1. Introduksjon

I denne oppgaven skal jeg undersøke og diskutere hvordan skjoldets funksjon i de levendes verden har påvirket måten vi ser og tolker skjoldets rolle i gravritualet i yngre jernalder. For å oppnå dette har jeg gjennomgått en litteraturstudie av hvordan andre har sett og tolket skjoldets rolle i de levendes verden og som en del av gravritualet. Ofte er det slik at man tenker at det som ligger i graven representerer og bærer samme funksjon som det gjorde før det ble lagt i graven (Person, 1999, s. 9). En av hovedtankene bak skjoldets funksjon, er at det ble brukt for å beskytte en person på slagmarken, dette gjør det rimelig å tolke at skjoldet vil symbolisere det samme i gravritualet.

Skjoldet er et av de eldste dekkvåpenene som har eksistert. Fra det arkeologiske materialet i Skandinavia kan bruken av skjold spores tilbake så langt som bronsealderen, hvor det er funnet flere skjold av bronse i Danmark (Nasjonalmuseet i København, u.å). Skjoldene fra Danmark er 2-3 mm tykke og er laget av ren bronse, dette gjør dem uegnet for å brukes i kamp. I tråd med skjoldenes skjørhet, tolkninger som er gjort rundt noen jordbruksristninger funnet på Bohuslän i Sverige, har bronseskjoldene fra Danmark blitt tolket for og å ha vært brukt under seremonielle handlinger (Sola Historielag 1997, 2024). Dette indikerer at skjoldet har lenge hatt en rolle innenfor den spirituelle og seremonielle verden, i tillegg til at det har vært en del av våpensettet som et dekkvåpen. Foruten om funnet fra Danmark, er det lite indikasjoner på at det fantes skjold i Skandinavia så tidlig som bronsealderen. Vi har mest funn fra jernalderen, hvor det er funnet både germanske og romerske skjold i våtmarker som våpenoffer eller som deler av materialet i graven (Ystgaard, 2014, s.108). Ut ifra Ystgaards (2014) undersøkelse av våpengraver, kan man se at skjoldet har mer eller mindre vært til stede i graven gjennom hele jernalderen. Til tross for at det ser ut som at skjoldet faller ut av gravkonteksten gjennom enkelte perioder rundt slutten av eldre og deler av yngre jernalder (Ystgaard, 2014, fig.3.21, s.119).

Slik som andre våpen går skjoldet gjennom endringer i form og fasong gjennom årene. Denne oppgaven tar ikke for seg skjoldets kronologi, men man kan bemerke seg at ut ifra hvilken form skjoldet har, påvirker dette tolkningen av skjoldet i graven (Warming, 2023). Hvis man finner tunge og rikt utsmykkede skjold i en rik grav kan det trolig være et praktskjold. Finner man derimot et robust og fleksibelt skjold, kan det være et krigerskjold brukt for beskyttelse i nærkamp. Avhengig av funnkontekst og skjoldets form varierer det hva forskere og arkeologer

mener skjoldet symboliserer i gravritualet. Praktskjold er ofte tolket for å symbolisere makten og statusen til den avdøde eller det samfunnet dem kom fra, mens krigerkjold blir ofte tolket for å symbolisere krigerhierarkiet og dens makt på slagmarken.

1.2. Problemstillinger

I denne oppgaven undersøker jeg hvordan skjoldet har vært tatt i bruk i de levendes verden, for deretter å se på hvordan dette har påvirket måten ulike forfattere har tolket skjoldets rolle i graven fra jernalderen. Dette ser jeg på hvordan de ulike tolkningene forholder seg til de forskjellige arkeologiske tilnærmingene har til materialet. Med andre ord, så har denne oppgaven tre spørsmål den svarer på:

1. Hvordan ble skjoldet tatt i bruk i de levendes verden?
2. Hvordan har ulike forfattere tolket skjoldets rolle i graven?
3. Hvordan forholder tolkingen til forfatterne seg til de arkeologiske tilnærmingene?

1.3. Bakgrunn

Min interesse for denne oppgaven startet med skjoldets bortfall fra gravritualet i folkevandrings- og merovingertid (Ystgaard, 2014, fig.3.21, s.119), som var det første jeg ville undersøke. Med dette fokuset ville oppgaven blitt for stor og åpen, dermed endret jeg oppgaven til å se på hvordan skjoldets funksjon i praksis påvirker måten vi ser eller tolker hva skjoldet symboliserer i gravritualet i yngre jernalder innenfor Skandinavia.

Som nevnt innledningsvis, så opptrer skjoldet gjennom hele jernalderen, den strekker seg fra 500 fvt. til 780 evt. og kan deles inn i to underperioder; eldre- og yngre jernalder. Den eldre jernalder omfatter år 500 fvt. til 570 evt. og strekker seg over epoken vi kjenner som førromersk jernalder, romertid og folkevandringstid. Den yngre jernalder omfatter år 570 evt. til 1030 evt. og strekker seg over epokene merovingertid og vikingtid.

1.4. Avgrensning

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til jernalderen. Grunnen til denne avgrensningen er at det er fra denne perioden vi har mest overlevende arkeologiske materialer av skjold, noe som har ført til at mesteparten av litteraturkildene rundt skjold fokuserer på ulike deler av jernalderen. Ettersom store deler av skjoldet består av organisk materiale foruten naglene, skjoldbullen, håndtaket og rammen rundt som består av ulike metaller, er det ofte bare metalleden som ligger igjen i graven. Hvilken type tresort og metall skjoldet er laget av og fuktigheten i jorden vil påvirke nedbrytningsprosessen for skjoldet (Dickinson & Härke, 1992, s.3-5; 48-50).

Skjold som et forskningstema er et relativt nytt felt. Ofte blir skjoldet nevnt i forbigarten i tråd med opprømsing av hva som var tilstede i en grav eller som kun et lite avsnitt i en større publikasjon. I løpet av de siste 30 årene har det derimot kommet flere publikasjoner som tar for seg skjold som et forskningstema. Noen av de eldre publikasjonene som omhandler skjoldets funksjon og rolle, er tekstene til Dickinson og Härke som har studert skjold i anglosaksiske graver. Mye av den yngre litteraturen som har blitt publisert i etterkant baserer seg ofte på publikasjonen til Dickinson og Härke, dette gjør at mye av litteraturen omhandler det samme.

1.5. Begrepsdefinisjoner

Denne oppgaven vil ikke være begrepsstung, men det er noen begreper som jeg forholder meg til som er viktig for forståelsen av teksten. En tenker gjerne at praktskjold og dekorskjold er samme type skjold, men jeg anser dem for å være forskjellig.

Praktskjold: I denne oppgaven når jeg snakker om praktskjold så er det med tanke på de høyt utsmykkende skjoldene funnet i rikt utsmykkede graver. Disse er ofte sett på som et symbol på makt og status. Skjoldene er ofte rikt dekorert med en konisk skjoldbule som går inn i en spiss med toppknapp og store nagler (Ystgaard, 2024, s.108-109).

Dekorskjold: Når jeg skriver om dekorskjold i denne sammenhengen, er det med tanke på skjold som ble hengt på veggen som dekor i haller eller langs skroget på skipet. Disse skjoldene hadde ikke nødvendigvis en symbolsk funksjon eller en verdi, men ble brukt som pynt. Et eksempel kan være skjoldene som hang langs skroget på Gokstadskipet. Disse skjoldene er malt, og lite utsmykket, som har ledet til diskusjon om skjoldene hadde en rituell funksjon eller en brukerfunksjon (Warming, 2023).

Skjoldbule: Skjoldbulen er den runde kuppelen i midten av skjoldet. Den var laget av metal, som regel jern, sølv, eller bronse, foruten om et myrfunn datert til førromersk jernalder, hvor skjoldbulen var laget av flettet treverk. Skjoldbulen har to funksjoner, primært ble den brukt for å beskytte hånden som holdt skjoldet (Dickinson & Härke, 1992, s.31), men etter hvert når skjoldbulen utvikler seg slik at de går ut i en pigg, kan de også ha blitt brukt for å spidde folk på slagmarken (Ystgaard, 2014, s).

Skjoldbrett: Skjoldbrettet er treplaten som former skjoldet. Skjoldbrettets form varierte ut fra opphavet til skjoldet. Runde skjoldbrett er kjent for å tilhøre germanske stammer, mens ovale og rektangulære skjoldbretter er kjent for å ha blitt brukt blant romerske stammer (Dickinson & Härke, 1992,s.43; Ystgaard, 2014,s. 108).

Skjoldhåndtak: Håndtaket er det som lar en person holde skjoldet oppe, den var ofte laget av jern med en form for polstring rundt. Studier av anglosaksiske skjold skiller mellom to typer håndtak; *simple handels* som er når håndtaket har et ekstra lag med polstring rundt seg av lær og tekstil, og *complex handels* som er lik simple handel, men de har en trestruktur i metallet.

1.6. Metode

I denne bacheloroppgaven blir jeg å ha en litteraturanalytisk tilnærming, for å studere skjoldets rolle og funksjon i gravritualet. Jeg skal studere forskjellige teorier og tolkninger rundt skjoldets symbolikk innenfor gravritualet, basert på litteratur fra Skandinavia og England. Den eldste teksten jeg har kommet over ble skrevet på tidlig 90- tallet og den yngste teksten jeg har kommet over er fra 2018.

Denne oppgaven startet med å finne litteratur som skrev om hvilke teorier det allerede fantes rundt skjoldets symbolikk i gravritualet og hva det symboliserer. De tekstene jeg endte opp med er; Härke, H. (1990), Joki, H. (2006), Ystgaard, I. (2014), Oppegaard, M.C.A. (2015), Odebäck, K. (2018) som ser på hvordan skjoldet symboliserer krigerne, kriger hierarkiet og krigeridealet i gravritualet. En ting å bemerke er at teksten til Oppegaard baserer seg mye på sagalitteraturen som ble skrevet i historisk tid, som er lenge etter perioden jeg skal undersøke. Dette er viktig å ha med seg i bakhodet når man ser på hvordan Oppegaard bruker sagalitteraturen for å forklare skjoldets rolle i graven. På den andre siden så skal jeg bruke teksten til Dickinson, T.M & Härke, H. (1992) , Dickinson, T.M. (2005) og Odebäck , K (2021) til å se på hvordan skjoldet kan symbolisere status, makt og beskyttelse i samfunnet. Mye av litteraturen inneholder den samme informasjonen, ettersom at de yngre tekstene baserer seg på de eldre. Dette kommer av at skjoldet som et forskningstema er fortsatt relativt nytt.

1.7 Teori. Tre arkeologiske tilnærminger

Arkeologi handler om å tolke og forstå fortiden basert på materialet den har lagt igjen. Hvordan man velger å tolke det arkeologiske materialet varierer basert på hvilken arkeologisk tilnærming man har til materialet. Primært så kan man se at det finnes tre teoretiske tilnærminger en arkeolog kan ha til kildematerialet; kulturhistorisk tilnærming, prosessuell tilnærming og post-prosessuell tilnærming. Hver av disse tilnærmingene er påvirket av hvilken arkeologisk undersøkelsesmetode som fantes og samfunnets tankemåte på den tiden de oppstod. Selv om de oppstår på forskjellige tidsperioder, er alle tre like sentral for måten man ser og tolker dagens kildemateriale.

Den kulturhistoriske tilnærmingen stammer fra den kulturhistoriske arkeologien som oppstod på 1920 tallet og var den mest brukte metoden for å se på kildemateriellet fram til 1960-tallet. Kulturhistorisk arkeologi har fokus på å jobbe for å identifisere arkeologisk kultur og grupper basert på studier av kulturgruppens ytre påvirkninger og nye utfordringer (Harris & Cipolla, 2017, s.16; Hedeager, 2017, s.100). Metoden som ble brukt er typologi, registrering, observasjoner, kronologi, kombinasjonssanalyser av likheter og ulikheter i den materielle kulturen (Hedeager, 2017, s.133). Tanken bak er at individuelle artefakter representerte en person, idé og identitet, ettersom hver kultur har sin egen måte å gjøre og lage ting på (Harris & Cipolla, 2017, s.16-18). Dette har ledet til at kulturhistoriske arkeologer har blitt eksperter på å klassifisere gjenstander og sette dem i grupper og undergrupper som skaper et hierarki av klasser. (Hedeager, 2017, s.100)

Prosessuelle tilnærmingen stammer fra den prosessuelle arkeologien som fantes på 1960-1980 tallet, som kom som en kritikk til den kulturhistoriske arkeologien. I løpet av 60-80- tallet oppsto det nye teknologiske vinger som C14 -datering, dendrokronologi, maskinell flateavdekking og dataminner (Hedeager, 2017, s.134) i tillegg til nye teorier som antropologiske teorier som fokuserer på sosial utvikling og marxistiske teorier som ser på utviklingen av klassekamp i samfunnet (Hedeager, 2017, s.107). De nye teoriene som har oppstått i trå med den vitenskapelige utviklingen gjorde det mulig for arkeologer å forske på materialet på en helt ny måte, og man får en naturvitenskaplig tilnærming til materialet man studerer. I motsetning til kulturhistorisk arkeologi som har et fokus på å beskrive fortiden, har prosessuell arkeologi et fokus på å forklare fortiden (Harris & Cipolla, 2017, s.19). Dette gjorde ved å forstå hvorfor og hvordan den menneskelige naturen forandrer seg (Harris & Cipolla, 2017, s.3), basert på studier av samfunnsmessige variabler som de naturlige, ideologiske og sosiale variabler (Hedeager, 2017, s.105).

Den postprosessuelle tilnærmingen stammer fra den postprosessuelle arkeologien som kom som kritikk til den prosessuelle arkeologiens tankemåte på 1980-tallet. Denne retningen legger vekt på at arkeologien ikke bare er vitenskapelig, men at materialet «objektet» kan ha flere tvetydige funksjoner «subjekt». I motsetning til prosessuell arkeologi som ser på objektet som viktigst og det mest sentrale, ser postprosessuell arkeologien på subjektet som viktigst, «for understanding the past through archaeology was to appreciate the meaning that material culture generated» (Harris & Cipolla, 2017, s 22-24). De nye teknologiske vinningene som aDNA, isotopanalyser, akseleratordatering, simulering, statistiske modeller, digitalisering og big data, gjorde det mulig for arkeologene å studere det organiske materialet, benrester og

metaller bedre. Som har ført til at man hatt en bedre forståelse ovenfor genetikk, naturvitenskap og realvitenskap (Hedeager, 2017, s.134). Fra et teoretisk perspektiv så er denne retningen sett på som en samlebetegnelse av teoriene; Marxismen, feministiske teorier, queerteori, fenomenologi, postkolonialisme, strukturalisme og hermeneutikk (Hedeager, 2017, s.111). Dette førte til at man begynte å stille spørsmål rundt meninger, symbolisme og identitet innenfor det arkeologiske materialet (Harris & Cipolla, 2017, s.3). Kapittel 2. Skjoldets rolle før graven

Kapittel 2. Skjoldet i de levendes verden

2.1. Skjoldets rolle, bruk og funksjon

Skjold kategoriseres som et dekkvåpen og er et av de eldste dekkvåpenene. I tråd med forandringen i samfunnet forandret skjoldets utseende etter dens behov. Dette kan man se i tråd med skjoldets typologi hvor både skjoldets form, skjoldbulen og håndtak forandrer seg gjennom årene (Dickinson & Härke, 1992, s.31-43; Ystgaard, 2014, s.108-111, s.118-144). Når det kommer til skjoldtyper i Skandinavia så snakkes det som regel om to hovedtyper, de germanske skjoldene og de romerske skjoldene. De romerske skjoldene er kjent ved at skjoldbrettet bærer en rektangulær eller oval form med kurvede ender, mens de germanske skjoldbrettene er kjent for deres runde form med en diameter på 80-90 cm (Ystgaard, 2014, s108). Skjoldets primære funksjon er å være et beskyttelsesvåpen som ble brukt for å beskytte brukeren mot fiender under jakt og krigføring, men rundt merovingertid og vikingtid finner man at de også ble brukt som dekor i graven hvor dem skal ha belyst makt og status ovenfor den avdøde (Ystgaard, 2014, s.108-111, 118-144).

2.2. Skjoldet på slagmarken

Som en del av jernalderens fremste forsvarsvåpen ble skjoldet brukt aktivt på slagmarken, spesielt i funksjon for nærkamp hvor man var i større fare for å bli skadet av sine motstandere. Fra undersøkelser av gravmaterialer i Midt-Norge ser man at skjoldet oppstår ofte i lag med andre våpen. Fra perioden romertid til folkevandringstid finner man graver hvor skjoldet opptrer sammen med våpen som kastespyd, lanse, sverd og i noen få tilfeller pilspisser, mens i merovingertid og vikingtid opptrer skjoldet i lag med kombinasjoner av eneggede sverd, tveeggede sverd, støtespyd og pilspisser og i noen få tilfeller øks (Ystgaard, 2014, s.122-123, fig. 3.23 og fig. 3.24). Det at skjoldet opptrer så ofte i ulike våpenkombinasjoner opp gjennom årene viser til skjoldets viktige betydning på slagmarken. På slagmarken ble skjoldet brukt for å holde formasjoner i form av skjoldmuren (Berge, 2006), til å forsvare seg mot piler, sverd

og spyd i nærkamp, mens piggen på skjoldbullen kan ha vært brukt til å parere med angrep fra sverd eller spyd, i tillegg til å kunne brukes som et støtvåpen (Ystgaard, 2014, s.109).

Oppegaard (2015) som studerer vikingtidens skjold forteller om hvordan skjoldet på kveldstid ble brukt som et dekke over de sovende soldatene. Dette baserer hun på sagalitteraturen, i Olav den helliges saga er det blitt fortalt at soldatene ligger med skjoldet over seg i de tilfeller de skulle bli angrepet om natten (Oppegaard, 2015.s.62).

Skjoldet hadde ikke bare en rolle som et våpen, men også som et symbol på allianse og rang mellom krigerne. Dickinson (2005) som har studert anglosaksiske skjold fra det femte til syvende århundret i England, snakker om hvordan skjoldornamentikk kan representere militære insignier, som skulle hjelpe soldaten med å identifisere sine egne i kamp (Dickinson, 2005, s.109-110). I teksten til Joki (2006) som studerer våpengraver fra romertiden og Ystgaard som studerer våpengraver fra ca.100-900 e.kr. (2014) legger fram hvordan det fantes et militært hierarki innenfor romertiden, hvor man kan gjenkjenne en krigers rang basert på hvilke metaller skjoldet er laget av (Joki, 2006, S.41-42; Ystgaard, 2014, s.64-66). Denne teorien ble først lansert av Ilkær som studerte våpenoffer funn fra romertiden ved Illerup plass A, Thorsbjerg og Vimose 3 (Ystgaard, 2014, s.65). På alle tre feltene ser det ut til at det eksisterte et militært hierarki hvor skjoldbulene av gullbelagt sølv og utsmykninger av edelmetaller tilhørte hærledere, mens skjoldbulene laget av bronse er tolket for å tilhøre lederens følge, og skjoldbullen av jern sagt å tilhøre legionen som var de vanlige soldatene (Ystgaard, 2014, S.64).

Det er ikke bare skjoldets metaller som sier noe om en soldats rang og tilhørighet, fargene på skjoldet er like viktig. Joki (2006) som tar for seg materialet fra romertid snakker om hvordan fargene på skjoldbrettet kan symbolisere makt og status. Under utgravningen på Bø (F 131) og Føre (F132) i Nordland ble det funnet skjoldbrett malt i fagene rød og blå hvor den røde fargen inneholder pigmentfargen sinober, som er et kostbart pigment som kan spores til romerskes veggmaleri i Roma, og den nedgravde byen Pompeii. Rød er en sjelden farge og blir ofte assosiert med overklassen og de aller rikeste i samfunnet, mens fargen blå er kommer av pigmentet egyptisk blå og kan spores til Egypt og Assyria der det blir assosiert med aldelsklassen. I Sør-Trøndelag på feltet Bostad (F113) ble det kun funnet blå skjold gravlagt (Joki, 2006,S. 42-42). Det at skjoldet i Nordland er malt i både fargen blå og rødt mens skjoldet i Sør-Trøndelag bare blå kan være et tegn på at det kan ha fantes regionale forskjeller. Basert på det lille materialet man har kan man ikke med sikkerhet si at dette stemmer, men det kan ha vært noe å undersøke for en annen gang. Oppegaard (2015) som har studert

våpengraver i vikingtiden, forteller om hvordan skjoldets farge ble brukt for å bære fram en beskjed til befolkningen. I Eirik Raude saga nevnes det at når soldaten bar fram røde skjold var det et tegn på strid eller kamp, mens hvite skjold var et tegne på fred (Oppegaard, 2015, s.58). Fargen på vikingtidens skjold kan også ha hatt en dekorativ funksjon like mye som et tegn på strid. Langs skroget på Gokstadskipet hang det både gule og svarte skjold etter hverandre tett i tett slik at skjoldrammen lå i kant med skjoldbule på det andre skjoldet. Dette gjorde at skjoldet dannet et bilde av svarte og gule halvmåner etter hverandre (Warming, 2023, s.13).

2.3.Dekorskjold og praktskjold

Som nevnt tidligere så skiller jeg mellom praktskjold og dekorskjold. Jeg anser praktskjoldet for å være svært dekorerte skjold som er preget av en rik utsmykning med en konisk skjoldbule, som kan symbolisere makt og status i en grav (Ystgaard, 2014, s.108-109). På den andre siden så anser jeg dekorskjold for å være av de type skjold som blir omtalt i sagalitteraturen av skjold som hang på veggen i hallen eller langs skroget på skipet som pynt (Oppegaard, 2015, s.1).

2.3.1. praktskjold

Praktskjolden opptrer i gravritualet rundt slutten av folkevandringstid og hele merovingertid. I Sverige så snakker de ikke om merovingertid, men de snakker om Vendeltiden som en arkeologisk tidsperiode som rammer tidsrommet ca. 550-800. Epoken har fått navnet fra det rike utsmykkede funnet på Vendel som skiller seg fra funn i vikingtiden og folkevandringstiden (Odebäk, 2021, s34-35). Praktskjold er kjent for at de er rikt utsmykket med ornamentikk, med en konisk skjoldbule som går inn i en spiss med toppknapp med store dekorerte nagler som fester skjoldbule til skjoldet (Ystgaard, 2024, s.108-109).

Noen av de største funnene man har av praktskjold er fra Vendel og Valsgård i Sverige. På Vendel ble det funnet fem båtgraver hvor hver grav inneholdt en til to skjold hver grav, mens fra Valsgård ble det funnet fire båtgraver hvor grav 5, 6 og 7 inneholder tre skjold per grav, mens grav 8 hadde to skjold i graven. Etter å ha studert funnene på Vendel og Valsgård konkluderte Odebäk (2021) med at skjoldene kan ha hatt to funksjoner innenfor gravritualet. Den ene ser på hvordan skjoldet tolkes for å være en del av arvegodset og er et symbol for den avdødes stamtavle og biografi. Denne tolkingen kommer av at det er klare tegn på at skjoldet har blitt reparert og gjenbrukt flere ganger før det ble lagt i graven (Odebäk, 2021, s 36). På den andre siden ser Odebäk på hvordan skjoldet kan symbolisere status innenfor en

spesifikk kultur, dette baserer hun på at man finner mye av den samme ornamentikken på skjold i Sverige som skjold funnet på gravfeltet på Sutton Hoo i England (Odebäk, 2021, s.37).

2.3.2. Dekorskjold

Ifølge sagalitraturen ble enkelte skjold brukt som dekor i hallen (Oppegaard, 2015, s.56.) og i andre tilfeller kunne skjold bli brukt som dekor for å dekorere en båt. Et eksempel på hvordan skjold kan ha vært brukt som pynt på en båt kan man se i teksten til Warming (2023) som har studert skjoldene som hang langs skroget på Gokstadskipet. Ved funnet av Gokstadskipet i 1880 blir det fortalt i rapporten til Nicolaysen at skipet var dekorert med 64 svarte og gule skjold, hvor det hang 32 skjold på hver side av skipet. Skjoldene skal ha hengt over hverandre fra skjoldbule til skjoldabuen som gjorde at de dannet et mønster av gule og svarte halvmåner. (Warming, 2023, s.13). I teksten til Warming (2023) diskutere han om de 64 skjoldene hadde en dekorativ symbolikk i gravritualet eller om de var en del av skipets utrustning. Ettersom at ikke alle skjoldene på Gokstadskipet var laget likt ble det vanskelig å si om skjoldene hadde en ren funksjon som enten dekor eller som et brukbart våpen. Undersøkelser gjort under Warming (2023) viser til at enkelte av skjoldene var mer egnet for den ene funksjonen enn den andre.

Kapittel 3. Gravskikken i jernalder og skjoldets rolle i graven

3.1. Gravskikken i jernalder

Gravskikken er en praksis som er i konstant forandring uansett hvilken tidsperiode man ser på. Meningen bak gravskikken er at de skal fungere som et overgangsritual hvor formålet er å sikre at den avdøde kommer trygt inn i etterlivet (Joki, s.67). Gravskikken i yngre og eldre jernalder er relativt like. Fra eldre til yngre jernalder finner man at den største forandringen i gravskikken er praksisen som brukes. Man finner både inhumasjonsgraver og branngraver i begge periodene. Branngravskikken er mest utbredt i eldre jernalder og anses for å ha startet ved romertiden, mens bruken av inhumasjonsgraver har en større konsentrasjon i merovingertid som er starten av yngre jernalder (Marstrander, 1983, S. 23). Joki (2006) forteller at det eksisterer to måter å gravlegge den avdøde innenfor branngravskikken i romertid. Den ene går ut på at man begraver asken til den avdøde på bålplassen, mens den andre går ut på at man legger beinrester i en urne og gravlegger den en annen plass sammen med noen gjenstander. Den siste formen er mest kjent innenfor våpengravskikken hvor man finner urner med brent og bøyde våpen (Joki, 2006, s.67). Deretter går hun over til å si at den

største forskjellen mellom gravskikkene er kontekst den avdøde er begravd i og hva de har med seg i graven (Joki, 2006, s.68).

Fra det arkeologiske materialet vet man at det er normalt at den avdøde får med seg gaver i graven. Gavene komme i form av mat, drikke, redskaper, gjenstander, smykker og våpen. Hvilken gravskikk som blir brukt og hvilke gjenstander som opptrer i gravmaterialet blir bestemt av hvilken forståelse og forestilling samfunnet hadde om døden i lag med det hinsidige og det gudommelige (Joki, 2006, s.67). Dette ser man speiles godt i offerskikken hvor man tidligere har brukt bronse- og gullgjenstander som ofring for fruktbarhet, til at man ofrer hele militære rustninger som krigsofring til gudene (Joki, 2006, s.63). Funksjonen bak offergaven var;

1. Som en bestikkelse som til guden, i et håp om at dem skulle hjelpe dem med noe tilbake. Eks, kan være å gi offergaver til fruktbarhetsguden for å få bedre avlinger.
2. For å sørge for at den avdøde ikke skulle komme tilbake for å plage de levende.
(Person,1999, s.8)

3.1.2. hvorfor har man så mange våpengraver i jernalderen

Jernalderne er sterkt preget av å være et krigersamfunn, hvor det ble drevet krigføring innad og over landegrensene, dette er an konsekvens av det norrøne æresystemet som fantes i Skandinavia. Systemet er originalt basert på islandske sagaer (Joki, 2006, s.25), som er grunnen til at man kaller det det norrøne æresystemet. På den andre siden så kan man si at dette systemet har eksistert siden romertiden basert på studie av germansk og angelsaksisk litteratur (Joki, 2006, s.66). Æresystemet går ut på at de som lever på en bestemt måte og følger bestemte regler, kan bli belønnet, i form av ros og andre belønninger. Som vil øke en persons ære, noe som var viktig for personens ætt (Joki, 2006, s.26). For å opprettholde en manns ære måtte stormenn og krigerne utføre plyndringer og krigføringer (Joki, 2006, s.26).

3.2. Skjoldet som en del av gravmaterialet

Som nevnt ovenfor er det mange forskjellige gravskikker i jernalder. Hvilken rituell praksis man bruker varierer fra region til region, mellom mindre samfunnsgrupper innad i en region og hvilken arkeologiske faser man ser på. Gravskikkene varierer gjennom hele jernalder, likevel så ser man at det er en større konsentrasjon av krigergraver og våpengraver i den eldre delen av jernalder, mens i den yngre delen av jernalderen så får man en større framvekst av båtgravskikken og ryttergravskikken. Skjoldet som en del av gravmaterial opptrer i de fleste

gravkontekster, men man finner flest av dem i gravkonteksten av våpengraver, krigergraver og båtgraver.

Fra et arkeologisk ståsted, når man finner skjold i en grav snakker man som regel enten om våpengraver eller krigergraver, hvor man ofte har antagelser om at graven har tilhørt en kriger. Ofte er det slik at vi ikke har noen tilknytting til de avdøde og deres liv og hvem de er ved mindre de blir omtalt i en skriftlig kilde. Til tross for vår dårlige kjennskap til den avdøde, har vi likevel en tanke om at materialene de blir gravlagt med forteller oss noe om hvilken identitet og rolle den avdøde kan ha hatt. En tankegang som dette er preget av den kulturhistoriske arkeologien som var på 1920-1960 tallet.

Pearson (1999) kritiserer denne tankegangen og peker på at det er ikke er den avdøde som velge hva dem får med seg i graven med dem som gravla dem og samfunnet de tilhørte. Dette gjør at framstillingen vi får av de avdøde i graven ikke nødvendigvis representerer hvordan den avdøde var i live, men hvordan samfunnet så på den avdøde.

“His funeral representation [...], would have told us about how others saw him as a corpse. Funerary practices serve to create an idealized representation -a re-presenting of the individual by others rather than by the man himself” (Pearson, 1999, s.4)

Som nevnt tidligere så ser man at skjoldet faller ut fra gravkonteksten i perioder gjennom yngre jernalder, hvorfor dette skjer er ikke sikkert, det kan være på grunn av eksterne faktorer eller endringer i gravritualet i gravskikken. Ved funn av praktskjold i Sverige er det tegn på at skjoldet som ligger i graven har blitt reparert og fikset flere ganger før det ble lagt i graven (Odebäk, 2021, s 36). Dette kan indikere på at skjoldet har gått i arv, og i teksten til Dickinson og Härke (1992) snakker de om hvordan det er en korrelasjon mellom bruken av skjold i gravritualet og de eneggede sverdene (Dickinson & Härke, 1992, s.70).

3.3 skjoldet plassering under gravritualet og dens betydning

I teksten til Dickinson og Härke (1992) nevnes det at det er fem måter skjoldet kan oppstå i gravritualet på (Dickinson & Härke, 1992, s.65), de fem måtene er;

1. Skjoldet ligger slik at det dekker brystet og ansiktet.
2. Skjoldet ligger slik at det dekker magen og ben.
3. Skjoldet ligger under hodet som en hodepute.
4. Skjoldet ligger langs kanten på kisten stilt opp mot veggen i et gravkammer eller lent mot skroget på skipet i en skipsgrav.

5. Skjoldet ligger vendt slik at den avdøde ligger oppi skjoldet.

I avhandlingen til Oppegaard (2015) skriver hun hvordan tre av disse måtene; 1, 2, 4, å legge skjoldet på i graven kan gjenfinnes i sagalitteraturen og basert på måten de blir plassert symbolisere de forskjellige ting i gravritualet (Oppegaard, 2015. kap.7. s.56-72). Oppegaard legger fram at skjold som er plassert langs veggen i gravkammeret, kan representere Valhall og langhusene, ettersom det ifølge Egils saga og Skáldskaparmál skall det ha blitt hengt skjold langs veggen i hallen i form av dekor. Deretter går hun over til å presentere hvordan skjoldet som er plassert på brystet og de som ligger over bekkenet kan representere beskyttelse. Her skiller hun mellom to forskjellige former for beskyttelse, med å knytte skjoldet som ligger over brystet med den høyere sosiale sjikt, hvor dens formål er å representere beskyttelse ovenfor den avdøde i form av at det norrøne ordet *Skjoldr* kan både betyr beskyttelse eller å dekke (Oppegaard, 2015, S. 4). I Olav den hellige saga fortelles det om hvordan soldaten ligger med skjoldet over seg for beskyttelse om natten mot uforutsigbare angrep på kveldstid, dette knytter Oppegaard med skjoldet som er plassert på bekkenet hvor den avdøde er klar for kamp i sitt neste liv. «Den døde ligger kanskje i graven og venter på at han eller hun skal ankomme gudenes hjem og fortsette krigen.» (Oppegaard, 2015, S.62). Oppegaard tar ikke for seg hva skjoldet kan symbolisere når det er plassert som i punkt 3 og 5, og jeg har ikke funnet noe litteratur som gjør det heller, skjoldet har blitt lagt ned i graven på denne måten av en grunn.

3.3.1. Et skjold eller en skål

Innenfor den rituelle gravleggingen av branngraver, gjennomgår skjoldet en materiell transformasjon hvor skjoldet går fra å være et helt skjold til en skål. Ettersom skjoldet er laget av organiske og uorganiske materialer, er det kun det uorganiske materialet som blir igjen av skjoldet etter brannen (Odebäk, 2018, s 71). Av dette materialet så ser det ut til at skjoldbullen blir plukket ut av ildstedet og lagt ned i graven i form av en skål. Både i Trøndelag og i Västmanland i er det funnet branngraver hvor skjoldet har blitt gjort om til en skål. På gravplassen til Bäckby i Lundby sogn og på Tuna Stad i Västmanland ble det funnet branngraver hvor skjoldbullen var lagt til siden med gjenstander oppi. Oppi skjoldbullen på Lundeby lå det hodelagsbeslag i tillegg til et hodelag, legering til en utskjærings kniv, et mindre knivblad, jord, trekull og brente ben. Ved siden av skjoldbullen ble det funnet en liten spydspiss, ringspenne av jern, en kniv med en spiker kordert inni seg og en lansespiss. Skjoldbullen på Tuna på den andre siden hadde hesteutstyr og beslag til hesten oppi seg. (Odebäk, 2018, s. 73-74).

Kapittel 4. Skjoldet rolle i gravritualet to sentrale spørsmål.

Skjoldet er tolket for å kan symbolisere tre ting innfor gravritualet, krigerhierarkiet, beskyttelse og makt og status. Ifølge skriftlig kilder skal skjoldet også ha blir brukt aktiv under gravritualet som et slagverk (Person,1999, s.2). For å forstå skjoldet rolle i gravritualet er det ikke nok å bare skjønne hva skjoldet symbolisere, men det er like viktig å se på hva det er gravritualet i seg selv representerer.

4.1. Hva gravritualet representerer

Ystgaard (2014) skriver i sin avhandling at det man finner i graven har kommet dit som følger av intensjonelle handlinger tatt av et samfunn som ikke eksistere lenger og som man ikke har kjennskap til bakgrunnen for hvorfor man har valgt de handlingen man har gjort (Ystgaard, 2014, s. 70). Hvorfor ble den avdøde begravd på denne måten og ikke den andre, hva er det som avgjør hva den avdøde får meg seg i graven? Person (1999) kommentere at en begravelse består av en dypt betydningsfull handling som har tatt dager å forberede fylt med meninger, som er lagd for å sørge for at den avdøde kommer trykt inn i etterlivet. (Person,1999, s.5) legger ved at gjenstander som blir lagt i graven skal virke som en påminnelse av den avdøes handlinger eller karakter, men de hadde også en viktig funksjon i å sørge for at den avdøde ikke skulle komme tilbake for å plage de levende. (Person,1999, s.8)

Skjold har fått tolkinger for å kan symbolisere tre ting innenfor gravritualet;

1. En kriger og dens militære status innenfor et krigersk hierarki. En tolkning som dette er ofte ett på som normalt innenfor undersøkelsen av våpen i gravskikken fra vikingtiden og romertiden (Härke, 1990, s. 22-24; Pedersen, 1996-1997, s.123).
2. Et symbol på status, makt og allianse i samfunnet (Odebäk, 2021, s.36-37). Denne tolkingen er normal innenfor funn av skjold fra merovingertid (Ystgaard, 2014, 108).
3. Et symbol for beskyttelse og et medium for den avdøde til å beskytte seg med i etterlivet. (Oppegaard, 2015,s 56-72)

Etter hvilken gravkontekst våpenet ligger i er med på å bestemme hva skjoldet, og gravritualet representerer. Ligger skjoldet i en grav med mange våpen tolkes det for å symbolisere en kriger, og når våpenet er plassert i en rikt utsmykket grav så representerer den status og makt i samfunnet. Av de tre tolkingen som er representert er det sjeldent man snakker om hvordan skjoldet kan symbolisere beskyttelse, men det finnes mange artikler som kritiserer hvordan skjoldet kan representere en kriger eller individets makt i samfunnet.

Härke (1990) som studerer Anglosaksisk graver fra England legger vekt på at de anglosaksiske våpengravsritualene var av symbolsk handling og ikke nødvendigvis ble brukt for å representere en kriger og dens rang, men et krigersamfunn «*weapon burial was not the reflection of a real warrior function, but the ritual expression of an ethnically, socially and perhaps ideologically based "warrior status"*» (Härke, 1990, s.43). Dette baserte han på at av dem som ble gravlagt med våpen så var det ikke alle som har vært i stand til å kunne ha brukt dem i det levende livet i form av å være en kriger. Dette forklarer han ved å presentere funn og casen hvor dette er tilfellet. En slik case er fra England hvor det er funnet en våpengrav utsmykket med et skjold og et spyd, men den avdøde led av alvorlig ryggmargbrokk som vil si at denne personen ikke ha vært i stand til å holde verken skjoldet eller spydet. I tillegg så presentere han noen tilfeller av graver hvor det er funnet barnegraver med våpen i (Härke, 1990, s.36). Pedersen (1997) som har studert våpengraver og rytter graver fra vikingtiden i Danmark, legger til at graver reflekterer det levende samfunnet og gjenstandene man får meg seg er linket til den avdøde. (Pedersen, 1997, s.123) «*burial remains are not simply a passive reflection of given circumstances and the role of the deceased in society; the link is far less direct and the 'language' of a more symbolic character*» (Pedersen, 1997, s.124.) Ystgaard (2014) på den andre siden sier at gravritualet ikke er en passiv refleksjon av samfunnet, men en handling som bidrar til å gjenskape og skape samfunnet i kritiske faser etter en persons død (Ystgaard, 2014, s.70).

4.2. Hvordan man kan si at en grav med skjold representerer en kriger, hvis den dodes skjelett er forsvunnet

Skjold opptrer som oftest i våpengraver eller krigergraver. Krikergraver er graver hvor skjelettet er tilstedte og det er bekreftet at graven tilhører det minnelige kjønnen, mens våpengraver er betegnelsen brukt på graver hvor våpen er tilstede i gravmaterialet og man ikke vet kjønnen på graven. Når vi vet at store deler av skjold stammer fra våpengraver hvordan kan man da si at en slik grav representerer en kriger, når man ikke vet kjønnen til den avdøde?

Oppegaard (2015) forklarer i sin tekst hvordan kjønnsbestemmelsen av graver er basert på kategorisering og typologisering av gravgodset fra hvordan samfunnet fungerte på 1800-tallet (Oppegaard, 1015, s, 24). 1800-tallet er preget av at menn og kvinner hadde tildelt egne kjønnsroller over hva de kunne bruke og ikke bruke og hvilke oppgaver i samfunnet de kunne gjøre. Et klassisk eksempel er hvordan kvinner ble sett på for å tilhøre kjøkkenet og menn tilhører på slagmarken og innenfor de 'mannlige' yrker. Dette gjorde at gjenstander som kan

identifiseres som hesteutstyr, våpen og verktøy blir kategorisert som en mannsgrav, mens graver som er rikt utsmykket med smykker eller kjøkkenredskaper tilhører en kvinnegrav. Det å kjønnsbestemme graver på denne måte har ført til at det finnes færre kvinnegraver en antatt. Under undersøkelser av benmaterialet av tidligere kjønnsbestemte graver i England viser det seg at flere av dem som var antatt for å være en mannsgrav var faktisk kvinnegraver (Oppgaard, 2015, 25). En interessant bemerkning med teksten til Dickinson (2005) er hvordan hun forklarer at skjold symbolisere en kriger eller makt når det var snakk om mannsgrav eller en grav man ikke vet kjønnet til, men når man vet at skjoldet er lagt i en kvinnegrav går hun over til å se på hvordan skjoldet symbolisere personens rang i samfunnet. (Dickinson, 2005, 110-112) Dette fikk meg til å under over om kjønnet på graven har virkning på hvordan man tolker skjoldet symbolikk? Kan ikke en kvinnegrav symbolisere en kriger? Oppegaard (2015) forteller om hvordan kvinnen i vikingtiden har tatt på seg rollen som menn og fikk de samme sosiale rettigheten som menn og hvordan det fantes kvinnelige krigere i vikingtiden (Oppegaard, 2015,s 25-26).

Kapitel 5. Tolkninger av skjoldets symbolikk i graven:

I bunn og grunn så kan det rundes ned til at skjoldet kan ha hatt tre forskjellige symboler innfor gravritualet. De forskjellige tolkingene går relativt inn i hverandre, og gjenspeiler mye av det samme. Dickinson (2005) går innom hvordan skjoldet kan symbolisere mer enn en ting, og alt etter hvem det er som observerer skjoldet vil tolke symbolikken forskjellig. Dette forklarer hun ved å se på hvordan motivene på de anglosaksiske skjoldene kan tolkes forskjellig fra om man er venn eller mostander og hvilken religion man tilhører. Innfor den norrøne sagalitteraturen signaliserer ornamentikken av kjøttetende dyr som ulv, ørn og ravn en heroisk seier, mens i England så er den samme ornemantikken av kjøttetende dyr et tegn for nederlag i engelsk poesi (Dickinson, 2005, s.158-159,). Andre ting som påvirker måten man velger å tolke gravmaterialet på har med hvilken arkeologisk tilnærming man har til materialet, og her skiller man mellom kulturhistorisk arkeologi, prosessuell arkeologi, postprosessuell arkeologi.

5.1. Teori 1: Krigerideal og militær hierarki

Den første teorien har en kulturhistorisk tilnærming til måten man tolker skjoldet symbolikk. Her har arkeologen studert skjoldets form og fasong og hvordan de oppstår i gravmaterielt i forhold til krigerskikkelsen av kriger- og våpen graver. Etter å ha studert helheten av graven, blir skjoldene delt inn i grupper etter hvilket material de er laget av, skjold med gullbelagt

sølv og edelmetaller er lagt i en gruppe, mens skjold av bronse er lagt i en annen og den siste grupperingen var av skjold laget av jern (Ystgaard, 2014, S.64). Innenfor den kulturhistoriske tilnærmingen står tanken sterkt om at artefaktene representere en persons identitet og ideal (Harris & Cipolla, 2017, s.16-18), dette fører til at man tenker at hver gruppering av skjoldene representere en egne undergrupper av krigere i samfunnet. Denne måten å tenke og gruppere materiellet på er det som har ledet til Dickinson (2005), Joki (2006) og Ysrtegaard (2014) tolking om at skjold i gravritualet kan symbolisere et militært hierarki og et krigeideal i gravritualet (Dickinsons, 2005, s109; Joki, 2006, S.41-42; Ystgaard, 2014, s.64).

5.2. Teori 2: Symbol for makt og status

Den andre mest kjente tolkningen er skjoldets symbol for makt og status i samfunnet. En tankegang som dette er preget av et prosessuelle tilnærming til materialet og dens fokus på å forklare hvorfor skjoldet var en del av gravmaterialet. Ved å se på hvorfor og hvordan skjoldet ble lagt i gravet, ser man at skjoldet presentere ikke lenger bare identiteten til en person, men forteller noe om samfunnets verdier og rikdom. Denne tolkningen blir ofte sett i relasjon med funn av praktskjold som dukker opp fra folkevandringstiden i yngre jernalder blant overklassen. Overklassen består av krigere, smed og andre høyt anerkjente personer. Dickinson (2005) nevner at skjoldet ble brukt som et medium *«for å fremme manerlig identitet og dens status ovenfrom familien, det større lokalsamfunn og deres politiske roller»* (Dickinson, 2005, s.110). Likevel på den andre siden så påpeker Härke at det er ikke den avdødes status og rang som blir presenter i graven, men statusen til familien den kommer fra (Härke, 1990, s.42). En slik tanke gang kan være med på å forstå hvorfor man også finner barn og kvinne graver hvor skjoldet er til stede (Dickinson, 2005, s.110). I enkelte tilfeller så opptrer skjoldet som erstatning for noe annet i gravritualet. I kvinnegraver opptrer skjoldet som erstatning for smykker (Dickinson, 2005, s.110) og i andre fattigere regioner i England så opptre skjoldet som erstatning for sverdet. Dette er basert på at sverdet oftere opptrer i gravritualet i rikere regioner, mens skjoldet opptrer oftere i de fattigere regionene i England (Dickinson & Härke, 1992, s.70).

5.3. Teori 3: Symbolisering av beskyttelse

Den tredje mest kjente tolkningen er at skjoldet symboliserer beskyttelse har en postprosessuell tilnærming til materialet. Her er det ikke hva skjoldet er laget av som står sentralt, men takene rundt skjoldets mening og symbolisme som står sentralt. Av teksten jeg har lest så har teksten til Dickinson (2005), Odebäck (2018) og Oppegaard (2015) denne tilnærmingen til materialet. Som nevnt innledningsvis så er skjoldet en av de eldste dekkvåpenene man har, og det ble

brukt for å beskytte brukeren mot andre våpen eller gjenstander som kom mot dem. Ordet skjold kommer fra det norrøne ordet «*Skjoldr*» som kan bli direkte oversatt til å bety tre ting: kløyvd treverk, dekke/skall eller beskytte (Oppegaard, 2015, S. 4). Med andre ord så er det ikke bare skjoldet funksjon som symboliser beskyttelse, men selveste ordets betydning. Dickinson (2005) studere mening og symbolikken bak dyreornamentikken på anglosaksiske skjold fra det sjette til syvende århundre opp mot skandinavisk gullbrakteater som er preget av den samme ornamentikken. Det hun kom fram til er at ornamentikken bidro til et ekstra lag med beskyttes ovenfor skjoldet og dens bærer;

«If the thrust of the iconographic argument is correct, the majority of animal ornament on AngloSaxon shields evoked, and perhaps invoked, a divine capacity (perhaps specifically Woden's) to protect against defeat and death. It added a supernatural protective layer to the shield itself, and hence to its bearer. Such a shield would have both enhanced and advertised the protective capability and responsibilities of his adult masculinity, and through this the exercise of power over kindred, household, community and even kingdom. The visibility of such a shield in the burial tableau, protecting the dead man or standing guard over him and his tomb, would have articulated the message for the future benefit of the heirs» (Dicinsons, 2005, s.161)

Kapitel 6. Konklusjon:

Opp gjennom årene i tråd med samfunnets forandring og dannelsen av de nye arkeologiske tilnærmingene til materialet, har det kommet mange tolkninger på hva skjoldet symboliserer i gravritualet. Av alle tolkningene som finnes, er det disse tre tolkningene som står sterkest fram; skjoldet som et symbol på krigeren, beskyttelse og status og makt i samfunnet.

Skjoldets tolkning om dem symbol på en kriger stammer fra at man har en kulturhistorisk tilnærming til materialet. På den andre siden når skjoldet er tolket for å symboliser makt og status har man en prosessuell tillæring ti materialet, mens skjoldet som symbol på beskyttelse kommer av at man har en postprosessuell tilnærming.

Skjoldet symbolske funksjon for en kriger og beskyttelse kommer av skjoldets aktive bruk som en del av våpensettet gjennom hele jernalder, mens skjoldets symbol på status og makt i samfunnet kommer av hvordan skjoldet ble brukt som pynt i haller og ved funnkonteksten av rikt utsmykket graven dem oppstod i.

Bibliografi:

Litteraturliste:

- Berge, J. (2006). *Våpen og stridsteknikk i overgangen mellom eldre og yngre jernalder*. [Hovudfagsoppgåve i arkeologi}. Arkeologisk institutt. Universitetet i Bergen.
- Dickinson, T. M. (2005). Symbols of protection : the significance of animal-ornamented shields in early Anglo-Saxon England. *Medieval Archaeology*. pp. 109-163.
- Dickinson, F.S.A., & Härke, H. (1992). *Early Anglo-Saxon Shields* (Vol. 110). London: Society of Antiquaries of London. pp. 1-100
- Harris, O. & Cipolla, C. (2017). *Archaeological theory in the new millennium, introducing current perspectives*. Routledge. Kap. 1, s. 1-12
- Harris, O. & Cipolla, C. (2017). *Archaeological theory in the new millennium, introducing current perspectives*. Routledge. Kap. 2, s. 12-34
- Hedeager, L. (2017). *Arkeologi kort fortalt*. Pax forlaget A/s, Oslo.
- Heneken, H. (1950). *Herzprung Shields and Greek trade*. *American Journal of Archaeology* (vol 54, no 4). Archaeological institute of America.pps. 295- 309
- Härke, H. (1990) "Warrior Graves"? *The Background of the Anglo-Saxon Weapon Burial Rite*. *Past & Present*, (No. 126), pp. 22-43. Oxford University Press on behalf of The Past and Present Society Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/650808>
- Joki, H. (2006). *Idealet om krigeren. Våpengraver i Norge i Perioden 150/60-310/20 e.kr. som skilde til ideologi og militær organisasjon*. [mastergradsavhandling]. Arkeologisk universitet i Bergen S.1-144.
- Marstrader, L. (1983). *Gunneria 46. inntrønderlag i romertid- gravfunn og bosetning*. (1.utg) det kgl. Norske videnskab selskab museet.
- Odebäck, K. (2018). «Krigare» i graven? *praktik, ideal och iscensättning under skandinavisk vikingatid*. Stockholms universitet. (red) Naumann. E, Gjerde. H. S, Spangen. M, Sæbø. A. S, Viestad. V. M, Ødegaard. M. *Primitive tider* (vol 20). Arkeologis tidsskrift. S.65-78.
- Odebäck, K. (2021). *Vikingtidens Sköldar: Ting, bild och tekst som assosiativ fält*. [doktorgradsavhandling]. *Stockholm studies in Archaeology* 79. Stockholm universitet. S. 1-236.

Oppegaard, M.C.A.(2015). *skjoldet og vikingen: krigerens følgesvenn eller allemanseie?*. [masteravhandling]. Institutt for arkeologi, konservering og historie universitet i Oslo. Pp. 1-101.

Pearson, M.P. (1999). *The Archseology of death and burial. Texas a&m university pree college station.pp.1-20*

Pederson, A. (1997) *Weapons and riding gear in burials – evidence of military and social rank in 10th century Denmark? I Military Aspects of Scandinavian Society in a European Perspective, AD 1-1300. Papers from an international research seminar at the Danish National Museum, Copenhagen, 2-4 May 1996.* Red. Anne Nørgård Jørgensen og Birthe L. Clausen, s. 123 – 135. Publications from the National Museum. Studies in archaeology & history vol. 2. The National Museum, Copenhagen

Ystgaard, I. (2014) *Krigens praksis organisert voldsbruk og materiell kultur i Mist-Norge ca. 100-900 e.kr.* [Doktorgradsavhandling]. Norges tekniske- naturvitenskapelige universitet Det humanetiske fakultet institus for historie studier. S. 1- 399.

Warming, R. F. (2023). *Arme and Armoure. The viking Age shildes from the ship burial at Gokstad: A re-exsamination of their construction and function.* (vol.20) Pp. 11-34.

Nettsider:

Sola Historiology. (u.å.). *Bronsealderens våpen og smykker.*

<https://www.solahistorielag.no/bronsealderens-redskap-vapen-og-smykker/>

Nasjonalmuseet i kjøbenhavn (u.å.). *Bronzealderns skjolde.* https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/bronzealderen-1700-fkr-500-fkr/bronzealderens-skjolde/?fbclid=IwAR010R3dayxLzHn5KbwH_Di0-jLpScOB7iup7L-JYruxzQwl-ICTnO4s368_aem_AXSWuagBelkk45uqUdWUNZqIFlg5CjbERaVbDdPg9ehj8X2SRN1VgNVZFPtzqDT57L5p9bKqCnyvTEwjWXx1LjoH

Figurligste:

Daily mail online. (September. 2017) *DNA study confirms the first known femal viking Warrior.* <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-4866372/DNA-study-confirms-known-female-Viking-warrior.html>

